

Designing an Effective Iranian-Islamic Family Model and Its Effectiveness on Marital Conflicts of Couples Seeking Divorce Marzieh Golbarian ¹ | Mokhtar Arefi ² | Mahmoud Goodarzi ³
| Mohammad Sharaf Bayani ⁴

DOR: 20.1001.1.26454955.1404.20.72.8.6

Research Paper

Received:
30 December 2024Revised:
19 July 2025Accepted:
30 August 2025Published:
23 September 2025

P.P: 179-203

ISSN: 2645-4955
E-ISSN: 2645-5269**Abstract**

The present study aimed to design an efficient Iranian-Islamic family model and examine its effectiveness on marital conflicts of divorce-seeking couples. The study is applied in purpose and mixed-method in execution. In the qualitative phase, 15 experts in Islamic psychology and Islamic studies were selected through non-random snowball sampling. In the quantitative phase, the population consisted of divorce-seeking couples visiting courts in Kermanshah in 2022, including 30 individuals (15 women and 15 men), selected via convenience sampling. Data collection tools included interviews for the qualitative phase and the Marital Conflict Questionnaire (Barati & Sanai, 2000) for the quantitative phase. Based on the findings, the foundational factors for an efficient Iranian-Islamic family included individual and family health, workplace well-being, optimal use of resources, recreation and culture, and experience and knowledge. Intervening factors included Islamic beliefs and values, personal ethics and behavior, family relationships, and upbringing and education. Strategies included education, counseling and acceptance, planning and recreation, relationship and belief management, and reliance on God. Outcomes included healthy marital relationships, trust and sense of security, reduction of risky behaviors, and family values. Quantitative results also indicated that the Iranian-Islamic family model was effective in reducing marital conflicts among divorce-seeking couples.

Keywords: model; efficient Iranian-Islamic family; marital conflicts; divorce.

1. PhD Student in Counseling, Department of Counselling, Sa.C., Islamic Azad University, Sanandaj, Iran. (m.golbarian2986@iau.ac.ir)
2. Associate Professor, Department of Family and Counseling, Ker.C., Islamic Azad University, Kermanshah, Iran. (Corresponding Author: arefi.2020@iau.ac.ir)
3. Assistant Professor, Mahmoud Goudarzi, Department of Family Counselling, Sa., Islamic Azad University, Sanandaj, Iran. (Mahmoud Goudarzi @iau.ac.ir)
4. Assistant Professor, Department of Persian Language and Literature, Sanandaj Branch, Sa., Islamic Azad University, Sanandaj, Iran. (3800185059@iau.ac.ir)

Cite this Paper: Golbarian'M & Arefi'M, Goodarzi'M & Sharaf Bayani'M .(2025). Designing an Effective Iranian-Islamic Family Model and Its Effectiveness on Marital Conflicts of Couples Seeking Divorce. Journal of The Women and Families Cultural-Educational. 20(72), 179-203

Publisher:
Imam Hossein University.©
The Author(s).

طراحی الگوی خانواده کارآمد ایرانی - اسلامی و اثربخشی آن بر تعارضات زناشویی زوجین متقاضی طلاق

مرضیه گل باریان^۱ | مختار عارفی^۲ | محمود گودرزی^۳ | محمد شرف بیانی^۴

DOR: 20.1001.1.26454955.1404.20.72.8.6

۷۲

سال بیستم
پاییز ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۱۰
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۴/۲۸
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۰۸
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۷/۰۱
صص: ۲۰۳-۱۷۹

شاپا چاپی: ۴۹۵۵-۲۶۴۵
کدرونیکی: ۵۲۶۹-۲۶۴۵

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، طراحی الگوی خانواده کارآمد ایرانی اسلامی و اثربخشی آن بر تعارضات زناشویی زوجین متقاضی طلاق است. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و به لحاظ روش اجرا آمیخته است. مشارکت کنندگان پژوهش حاضر در بخش کیفی ۱۵ نفر از اساتید حوزه روانشناسی اسلامی و اساتید علوم اسلامی به روش غیر تصادفی گلوله برفی انتخاب شدند. جامعه آماری در بخش کمی نیز شامل متقاضیان طلاق مراجعه کننده به دادگاه در شهر کرمانشاه در سال ۱۴۰۱ شامل ۳۰ زوج (۱۵ نفر زن و ۱۵ نفر مرد) به صورت نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها در بخش کیفی مصاحبه و در بخش کمی پرسشنامه تعارض زناشویی براتی و ثنائی (۱۳۷۹) بود. بر اساس نتایج به دست آمده عوامل زمینه ساز خانواده کارآمد ایرانی - اسلامی شامل سلامت فردی و خانوادگی؛ سلامت محیط کار؛ استفاده بهینه از منابع؛ تفریح و فرهنگ و تجربه و دانش و عوامل مداخله گر شامل اعتقادات و باورهای اسلامی؛ اخلاق و رفتار فردی؛ روابط خانوادگی و تربیت و پرورش و راهبردها شامل آموزش؛ مشاوره و پذیرش؛ برنامه ریزی و تفریح؛ کنترل و مدیریت روابط و اعتقادات و توکل و پیامدها شامل روابط زناشویی سالم؛ اعتماد و احساس امنیت؛ کاهش رفتارهای پرخطر و ارزش خانواده شناسایی شدند. نتایج بخش کمی هم نشان داد که الگوی خانواده کارآمد ایرانی - اسلامی بر کاهش تعارضات زناشویی زوجین متقاضی طلاق اثربخش بود.

کلیدواژه ها: الگو، خانواده کارآمد ایرانی - اسلامی، تعارضات زناشویی، طلاق.

۱. دانشجوی دکتری، گروه مشاوره، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران

Email: m.golbarian2986@iaau.ac.ir

۲. دانشیار، گروه خانواده و مشاوره، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

Email: arefi.2020@iaau.ac.ir: (نویسنده)

۳. دانشیار، گروه مشاوره خانواده، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران.

Email: Mahmoud.Goudarzi@iaau.ac.ir

۴. استادیار، گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران.

Email: 3800185059@iaau.ac.ir

استناد: گل باریان، مرضیه؛ عارفی، مختار؛ گودرزی، محمود؛ شرف بیانی، محمد (۱۴۰۴). طراحی الگوی خانواده کارآمد ایرانی - اسلامی و اثربخشی آن بر تعارضات زناشویی زوجین متقاضی طلاق؛ فرهنگی - تربیتی زنان و خانواده؛ ۲۰ (۷۲): ۱۷۹-۲۰۳

مقدمه و بیان مسئله

ازدواج نقطه عطفی، در زندگی انسان و یکی از مهم‌ترین تصمیمات هر فرد در طول زندگی است (سلام و همکاران، ۲۰۲۰). در حقیقت، ازدواج به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و ضروری‌ترین ارتباطات انسانی توصیف شده است، زیرا، ساختار اولیه را برای پایه نهادن یک رابطه خانوادگی و پرورش نسل بعدی فراهم می‌کند (قاسم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۹). ازجمله دلایل اصلی ازدواج عمدتاً تجربه عشق و محبت، داشتن شریک و همراه در زندگی، ارضای نیازهای عاطفی و روانی، افزایش شادی و خشنودی و تجربه رشد و کمال است (بازرگان، رضائی، آتش‌پور و امیری، ۱۴۰۰). ازدواج و تشکیل رابطه زناشویی مهم‌ترین و حیاتی‌ترین اقدام بین فردی است که می‌تواند با ارزش‌ترین سرمایه‌های روان‌شناختی مانند اعتماد، تعهد و احساس رضایت را به همراه داشته (جوهان، سم، رور و تسو^۱، ۲۰۱۷) و پیوندی اجتماعی و صمیمانه میان زن و شوهر است که از یک سو می‌تواند زمینه شادمانی و امیدواری را فراهم آورد و از سوی دیگر باعث رنج و ناراحتی عمیق می‌شود (آپاتینگا و تنکورانگ^۲، ۲۰۲۱). اهمیت خانواده، به‌عنوان نهادی اثرگذار بر تمام جوانب زندگی فردی و اجتماعی به‌قدری واضح است که همه‌ی نظریه‌های مطرح روانشناسی به‌گونه‌ای به نقش آن پرداخته‌اند (یارشیر، ۱۳۹۷).

بنای خانواده در صورتی مایه آرامش اعضای خانواده می‌شود که حفاظت از کارآمدی آن همچون اصل تشکیل آن مورد توجه اعضای خانواده قرار بگیرد. در غیر این صورت خانواده به کانونی تنش‌زا و آزاردهنده تبدیل خواهد شد و اعضای آن هر لحظه آرزوی خراب شدن آن را دارند. کارآمدی خانواده به وضعیتی اشاره دارد که خانواده، کارکردهای اصلی خود را به درستی و به طور مؤثر انجام می‌دهد و به عنوان مایه آرامش و بستر رشد و تعالی اعضای خود عمل می‌کند. بر اساس این دیدگاه، بنای خانواده تنها در صورتی می‌تواند به پناهگاهی آرام و حامی تبدیل شود که حفاظت از کارآمدی آن، همچون اصل تشکیل، مورد توجه مداوم اعضای خانواده قرار گیرد (رجایی و همکاران، ۲۰۱۹). در غیر این صورت، خانواده به محیطی تنش‌زا و آزاردهنده تبدیل خواهد شد که اعضای آن هر لحظه آرزوی فروپاشی آن را دارند (رجایی و همکاران،

1. John, Seme, Roro and Tsui
2. Apatinga & Tenkorang

۲۰۱۹). در عصر حاضر روابط مناسب با همسر به سادگی چند دهه پیش نیست. عوامل مؤثر بر کارآمدی و ناکارآمدی خانواده به اندازه‌ای پیچیده است که برای مقابله با عوامل آسیب‌زا و حفاظت از کارآمدی خانواده، معرفی شاخص‌های کارآمدی خانواده بر اساس تعالیم اسلامی ضروری گشته است (رضوی، ۱۳۹۹). موحد، عباسی و اکبرزاده (۱۳۹۹) در پژوهشی نشان دادند که ویژگی‌های درونی، عبادی و نوع‌دوستی با کارآمدی خانواده رابطه دارد و از سوی دیگر دنیاخواهی، گنه‌کاری، لذت‌خواهی و کم‌همتی با کارآمدی خانواده رابطه منفی دارد. بر اساس تحقیقات رضوی (۱۳۹۹) برای کارآمدی خانواده، هر عضو باید وظایف خود را به درستی انجام داده و در صورت فقدان نگاه سیستمی به خانواده و در نظر نداشتن رابطه این اعضا به هم، هیچ‌وقت نمی‌توان به الگوی درستی از یک خانواده کارآمد دست پیدا کرد. طبق مطالعات صفورایی پاریزی (۱۳۹۲) یکی از راه‌های افزایش کارآمدی خانواده، آشنایی با حقوق، وظایف و انتظارات هریک از همسران است که این موارد ناسازگاری‌ها و تعارضاتی را ایجاد می‌کند که کارآمدی خانواده را به خطر می‌اندازد و ریشه در رعایت نکردن حقوق یکدیگر دارد. بر طبق پژوهش زاغبان و زارعی (۱۴۰۰) یکی از راه‌های افزایش کارآمدی خانواده مبتنی بر الگوی بومی ایرانی-اسلامی، افزایش صمیمت در خانواده می‌باشد. پژوهش هوشیاری و صفورایی (۱۳۹۸) نیز نشان داد که یکی از راه‌های افزایش کارآمدی خانواده مبتنی بر الگوی بومی ایرانی اسلامی، افزایش شادی در خانواده می‌باشد. حاجیان مقدم و همکاران (۱۳۹۶) نیز یکی از راه‌های افزایش کارآمدی خانواده مبتنی بر الگوی بومی ایرانی اسلامی را افزایش رضایت زناشویی در خانواده دانسته است. کاتب زاده و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که بین مؤلفه‌های عشق و عملکرد خانواده رابطه معناداری وجود دارد. موحد و همکاران (۱۳۹۹) در پیش‌بینی کارآمدی خانواده از طریق ابعاد سبک زندگی اسلامی نشان دادند بین چهار بعد اجتماعی، ویژگی‌های درونی، عبادی و نوع‌دوستی با کارآمدی خانواده رابطه مثبت و معنادار و بین چهار بعد دنیاخواهی، گنه‌کاری، لذت‌خواهی و کم‌همتی با کارآمدی خانواده رابطه منفی و معنادار وجود دارد و نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد سه بعد اجتماعی، ویژگی‌های درونی و نوع‌دوستی توان پیش‌بینی کارآمدی خانواده را دارند. حاجیان مقدم و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی الگوی دارای ساختار چند بعدی و متأثر از عوامل بر پایه ۴ اصل بنیادین، ۲۹ مؤلفه کلیدی در ابعاد سه گانه زندگی

■ طراحی الگوی خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی و اثربخشی آن بر تعارضات زناشویی زوجین متقاضی طلاق

فردی، خانوادگی و اجتماعی؛ چشم اندازی یکپارچه و کل نگرانه درباره خانواده مستحکم ارایه دادند.

روابط سالم و مبتنی بر تفاهم بین زن و شوهر و عدم تعارضات زناشویی از عوامل کلیدی در بقا و رشد خانواده هستند (قاسم‌زاده، خدادادی و رضایی آهوانویی، ۱۳۹۹؛ گوهری، زهراکار و نظری، ۱۳۹۴). مهارت‌های شناسایی تفاوت‌ها و حل تعارضات برای زوجین ضروری است، زیرا تعارضات زناشویی می‌توانند به کاهش رضایت‌مندی زناشویی منجر شوند (قرشی، ۱۳۹۹). عدم توافق و تفاوت‌های بین زوجین می‌تواند به بروز تعارضات منجر شود که در نتیجه آن، احساس خشم و ناامیدی در بین همسران ایجاد می‌شود (پاشاشریفی و توکلی، ۱۳۹۸؛ شاهوردی و همکاران، ۱۳۹۹؛ ویلسون^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). این تعارضات می‌توانند به پدیده طلاق منجر شوند که تهدیدی برای نهاد خانواده و جامعه است (کمالی و همکاران، ۲۰۲۰). طلاق تأثیرات منفی بر سازگاری افراد در ابعاد جسمانی، اجتماعی، روان‌شناختی و هیجانی دارد و کارآمدی خانواده را کاهش می‌دهد (اسپان^۲ و همکاران، ۲۰۱۹؛ بهرامی‌نیا، ۱۴۰۰). تمایل به جدایی شامل ابعاد شناختی، عاطفی و رفتاری است (اورسپرگ^۳ و همکاران، ۲۰۱۹). با گذشت زمان و تبلور خانواده‌های هسته‌ای، اهمیت روابط بین اعضای خانواده، به ویژه زن و شوهر، بیشتر نمایان می‌شود (حق پرست و همکاران، ۱۴۰۰).

اگرچه تحقیقات متعددی در مورد خانواده ایرانی و تعارض زناشویی صورت گرفته (خطیب‌زاده، ۱۴۰۳؛ اوج و همکاران، ۱۴۰۳؛ عباسی دره بیدی و زارعی، ۱۴۰۲) اما با توجه به کمبود مطالعات در زمینه شناسایی و طراحی الگوی خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی، پژوهش حاضر به عنوان اولین تلاش در این حوزه به بررسی مولفه‌های این الگو می‌پردازد. هدف اصلی این تحقیق شناسایی و تدوین الگوی خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی است که می‌تواند به عنوان یک راهنمای عملی برای بهبود روابط زناشویی و کاهش تعارضات در خانواده‌ها مورد استفاده قرار گیرد. همچنین، این پژوهش به دنبال این هدف است که تا چه میزان الگوی آموزشی خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی بر کاهش تعارضات زناشویی زنان متقاضی طلاق تأثیر دارد؟

1. Wilson
2. Schaan
3. Auersperg

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف بنیادی و به لحاظ روش اجرا آمیخته است. در مرحله کیفی پژوهش به منظور جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات از نظریه داده بنیاد استفاده شد. در این پژوهش ابتدا به منظور شناخت و تبیین طرح تحقیق، مطالعه مقدماتی مبانی نظری مرتبط با تحقیق در حوزه خانواده کارآمد ایرانی اسلامی در ادبیات پژوهشی داخلی و متون مرتبط مورد بررسی قرار گرفت و سپس به شناسایی مولفه‌های خانواده کارآمد ایرانی اسلامی پرداخته شد و از طریق آن الگوی آموزشی خانواده کارآمد ایرانی اسلامی طراحی گردید. این پژوهش در بخش کمی از لحاظ شیوه‌ی اجرا نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل انجام شد.

میدان پژوهش مرحله کیفی شامل اساتید و متخصصان حوزه خانواده و زوج درمانی در شهر کرمانشاه در سال ۱۴۰۱ بودند و مشارکت‌کنندگان شامل ۱۵ نفر از اساتید حوزه روانشناسی اسلامی با معیار ورود (دارا بودن مدرک تحصیلی دکتری در رشته مشاوره با حوزه خانواده اسلامی یا روانشناسی دینی و داشتن حداقل ۱۰ سال سابقه کاری مرتبط) و اساتید علوم اسلامی با حداقل یک تألیف در حوزه روابط زناشویی به روش غیرتصادفی گلوله برفی انتخاب شدند که در جدول شماره (۱) اطلاعات مشارکت‌کنندگان آمده است.

جدول ۱. اطلاعات مشارکت‌کنندگان بخش کیفی

شماره	جنسیت	تحصیلات	رتبه علمی	سابقه کاری (سال)	رشته تحصیلی
۱	مرد	دکتری	استاد	۱۲	مشاوره خانواده
۲	زن	دکتری	استاد	۱۵	روانشناسی عمومی
۳	مرد	دکتری	دانشیار	۱۰	مشاوره خانواده
۴	زن	دکتری	استاد	۱۴	روانشناسی سلامت
۵	مرد	دکتری	استاد	۱۱	روانشناسی عمومی
۶	زن	دکتری	دانشیار	۱۳	روانشناسی دینی
۷	مرد	دکتری	استاد	۱۰	مشاوره خانواده
۸	زن	دکتری	استاد	۱۲	روانشناسی عمومی
۹	مرد	دکتری	دانشیار	۱۵	مطالعات خانواده
۱۰	زن	دکتری	استاد	۱۱	جامعه‌شناسی

طراحی الگوی خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی و اثربخشی آن بر تعارضات زناشویی زوجین متقاضی طلاق

شماره	جنسیت	تحصیلات	رتبه علمی	سابقه کاری (سال)	رشته تحصیلی
۱۱	مرد	دکتری	استاد	۱۴	مشاوره خانواده
۱۲	زن	دکتری	دانشیار	۱۳	مشاوره خانواده
۱۳	مرد	دکتری	استاد	۱۰	مشاوره خانواده
۱۴	زن	دکتری	استاد	۱۲	روانشناسی سلامت
۱۵	مرد	دکتری	دانشیار	۱۵	روانشناسی دینی

جهت گردآوری داده‌ها در بخش کیفی از مصاحبه نیمه ساختار یافته و در بخش کمی نیز از پرسشنامه استاندارد تعارضات زناشویی براتی و ثنایی (۱۳۷۹) استفاده شد. این پرسشنامه شامل ۴۲ سوال می‌باشد که هفت حیطه تعارض زوجین شامل کاهش همکاری، کاهش رابطه جنسی، افزایش واکنش هیجانی، افزایش رابطه با اقوام خود، کاهش رابطه با اقوام همسر، جدا کردن امور مالی از همدیگر، افزایش جلب حمایت فرزند و کل تعارضات زناشویی را می‌سنجد. نمره گذاری بر اساس مقیاس لیکرت ۱ تا ۵ و دامنه نمرات پرسشنامه بین ۴۲ تا ۲۱۰ می‌باشد. نمره پایین حاکی از تعارض طبیعی و نمره بالا نشان شدت تعارض است. همبستگی این پرسشنامه با پرسشنامه شاخص رضایت زناشویی انریچ ۰/۷۱ گزارش شده است که این میزان بیانگر روایی سازه قابل قبول این پرسشنامه می‌باشد (ثنایی ذاکر، ۱۳۷۹). پایایی این ابزار توسط سازندگان برابر ۰/۵۵ و در پژوهش بهادری و همکاران (۱۳۹۰) معادل ۰/۸۰ گزارش شده است. در پژوهش میرابی و همکاران (۱۴۰۰) همسانی درونی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۴ به دست آمد. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۹ به دست آمد.

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های مصاحبه‌ها، از روش نظریه داده بنیاد استراوس و کوربین (۱۹۹۰؛ محمدی، ۱۳۹۳) استفاده شد. مطابق با روش نظریه داده بنیاد، ابتدا کدگذاری باز انجام و سپس کدگذاری محوری و گزینشی انجام شد (استراوس و کوربین، ۱۹۹۰؛ محمدی، ۱۳۹۳). همچنین به منظور اعتباریابی محتوای الگو از ۱۵ نفر از اساتید و متخصصان حوزه خانواده اسلامی و بر حسب دو شاخص نسبت روایی محتوا^۱ و شاخص روایی محتوا^۲ استفاده شد. در بخش کمی

1. CVR
2. CVI

نیز جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل کواریانس با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۶ استفاده شد.

سؤالات پژوهش

- ۱- عوامل زمینه‌ساز خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی به چه صورت می‌باشد؟
- ۲- در راستای کارآمدتر شدن خانواده ایرانی- اسلامی چه راهبردهایی وجود دارد؟
- ۳- پیامدهای کارآمد بودن خانواده ایرانی اسلامی کدامند؟
- ۴- آیا الگوی آموزشی خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی از اعتبار کافی برخوردار است؟

یافته‌های پژوهش

سؤال اول: عوامل زمینه‌ساز خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی به چه صورت می‌باشد؟
بر اساس متن مصاحبه‌های انجام شده کدهای مستخرج در پاسخ به سؤال اول در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲. عوامل زمینه‌ساز خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی

کد گزینشی	کد محوری	کدهای باز
سلامت فردی و خانوادگی	سلامت خانواده	سلامت خانواده‌های زوجین، عدم دخالت خانواده‌ها اشتقاق نشان دادن در حفظ بنیان خانواده صداقت با همسر، تعهد نسبت به همسر اعتماد کافی به همسر، برقراری عدالت در خانواده منظم بودن در خانواده، آراستگی در خانواده
	سلامت روابط	روابط سالم با اطرافیان، دوری از روابط نامتعارف با جنس مخالف، تسلط بر دانش روابط خانواده، شناخت کافی از خانواده‌های دوستان یکدیگر توسط زن و شوهر، کنترل تعامل با دوستان، فن بیان مطلوب
	مشاوره	مشاوره‌های دوره ای مشاوران خانواده، مشاوره صحیح خانواده ها به زوجین مشورت دادن به یکدیگر در خانواده، مشارکت زوجین با یکدیگر در حل نمودن چالش‌ها، مشارکت زوجین در مرتفع نمودن مشکلات خانواده

طراحی الگوی خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی و اثربخشی آن بر تعارضات زناشویی زوجین متقاضی طلاق

کدهای باز	کد محوری	کد گزینشی
وجود الگوهای غلط در جامعه، فرهنگ سازی حذف الگوهای ناصحیح از جامعه	سلامت جامعه	
سلامت محیط کار زوجین، عدم رعایت مرزها در روابط در محیط کار، محیط شغلی، شرایط شغلی و همکاران	سلامت محیط کار	سلامت محیط کار
پرهیز از تداخل مسائل کاری با خانواده، پرهیز از تداخل روابط کاری با خانوادگی	تمیز کار از خانواده	
الگوگیری منفی از فضای مجازی، استفاده ناصحیح از فضای مجازی فراهم بودن شرایط شروع رابطه فرازناشویی در فضای مجازی، احساس خطر در فضای مجازی برای روابط فرازناشویی، دوری از جذابیت های شیطانی فضای مجازی، فراهم بودن بستر خیانت زناشویی در فضای مجازی	استفاده کارآمد از فضای مجازی	استفاده بهینه از منابع
شرایط بد اقتصادی خانواده ها و امکان لغزش از جانب زوجین، نبود دغدغه مالی برای سفرهای ناسالم	سلامت مالی	
تفریح های سالم	تفریح های سالم	تفریح و فرهنگ
فرهنگ سازی مطلوب در خانواده ها، آموزش و فرهنگ سازی در خانواده ها	فرهنگ سازی صحیح	
شناخت مسائل روز خانواده ها، تجربه بالا، توانایی تحلیل اطلاعات محیطی	تجربه بالا	تجربه و دانش
اشراف کامل بر مسائل روان شناختی همسر و سعی در مرتفع نمودن آنها		
تحصیلات دانشگاهی، اطلاعات به روز پیرامون بحران های اسلام ستیزی در خانواده ها	دانش کافی	

بر اساس متن مصاحبه های انجام شده کدهای مستخرج در پاسخ به سوال دوم در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳. عوامل مداخله گر خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی

کدهای باز	کد محوری	کد گزینشی
اعتقاد به حضور خداوند در همه حال، ناظر دانستن خدا لحظه به لحظه بر اعمال خود، هر لحظه خود را در آغوش خدا دیدن، یاد دادن به یکدیگر	ناظر تلقی نمودن خدا	اعتقادات و باورهای

نشریه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

کدهای باز	کد محوری	کد گزینشی
جهت معامله همیشگی با خدا، طلب کمک از خدا در راستای تکالیف خود در خانواده		اسلامی
اعتقاد قلبی به روز رستاخیز، اعتقاد به روز قیامت، خدایی کردن تمام وجود در دنیا و آخرت، مراقبت از دنیا و آخرت خود در خانواده	اعتقاد به معاد	
باور قلبی به موهبت بودن خانواده، اعتقاد قلبی به نور چشم بودن فرزندان، اول جمال خدا را دیدن بعد جمال خانواده، اهمیت قائل شدن برای آرامش در خانواده	باور به موهبت بودن خانواده	
دوری از خودخواهی و نزدیکی به خداخواهی، مقابله با خود بزرگ بینی در خانواده، فاصله گرفتن از خودپنداری و نزدیکی به خود واقعی، خوددوستی اعضای خانواده در نتیجه دیگر دوستی	مقابله با خودخواهی	
رازدار بودن در قبال یکدیگر در خانواده، خویشن داری در برخوردها با یکدیگر	رازداری و خویشن داری	اخلاق و رفتار فردی
صبور بودن در مشکلات، پیاده سازی حقیقت بردباری در خود در خانواده	بردباری	
شناخت وسوسه های شیطانی، شناخت دام های شیطان	غلبه بر نفس اماره	
نمایان شدن خیرخواهی نسبت به دیگری در خانواده، داشتن رفتارهای خیرخواهانه	خیرخواهی در حق یکدیگر	
دعای سلامتی در حق اعضای خانواده، دعا برای فراوانی رزق خانواده	دعا در حق خانواده	
مهرورزی و دلسوزی نسبت به یکدیگر در خانواده	محبت به یکدیگر	
نمایان شدن محبت در رفتار اعضای خانواده، اشباع یکدیگر از مهر و محبت، خوبی و بدی در حق سایرین را خوبی و بدی در حق خود دیدن		روابط خانوادگی
دل رحم بودن نسبت به یکدیگر در خانواده، احترام به شخصیت و شأن یکدیگر در خانواده، احترام به کرامت نفس یکدیگر در خانواده، احترام به شأن یکدیگر در خانواده، عدم تحقیر یکدیگر، دیگر آزار نبودن در خانواده، پرهیز از عیب جویی از یکدیگر در خانواده، برخورد ملاطفانه با یکدیگر در خانواده، حفظ احترام به یکدیگر	احترام به یکدیگر	
کوشا بودن در امر به معروف در قبال یکدیگر، فرهنگ سازی امر به معروف در خانواده	امر به معروف در خانواده	

طراحی الگوی خانواده کارآمد ایرانی - اسلامی و اثربخشی آن بر تعارضات زناشویی زوجین متقاضی طلاق

کدهای باز	کد محوری	کد گزینشی
دعوت یکدیگر به نیکوکاری، دعوت یکدیگر به محبت و رأفت و عطف، دعوت یکدیگر به مناسک دینی		
داشتن معرفت به خدا، توحیدی بودن اعضای خانواده، موحود بودن والدین جهت موحد شدن فرزندان، پرورش توحیدی خود توسط والدین در درجه اول شناخت صحیح از خلقت توسط خدا، ارتقای ظرفیت خود برای خدایی شدن، شناخت درست و توحیدی از انسان، داشتن حرکت جوهری به سمت خدا، عمل صالح و بنابراین رسیدن به مطلوب (خدا)، اهمیت قائل شدن برای رابطه با خدا خدایی شدن کارها و برای خدا عمل کردن در خانواده، خودشناسی و بنابراین خداشناسی، سبقه الهی داشتن نیت، بودن در راستای هرآنچه وی را به خدا نزدیک تر کند، شکرگذاری در قبال نعمت‌های خدا	پرورش توحیدی خود	تربیت و پرورش
شایسته نمودن فرزندان جهت بهره مندی والدین از آنها، تأدیبی بودن تربیت فرزندان در ۷ سال دوم آنها، آموزشی بودن تربیت کودک در هفت ساله سوم وی، آموزش روابط حسنه به فرزندان با رابطه حسنه والدین با یکدیگر، اهمیت قائل شدن برای تربیت صحیح و توحیدی فرزندان	تربیت صحیح فرزندان در هر دوران	
فرهنگ‌سازی مناسک دینی در خانواده، فرهنگ‌سازی واجبات و محرمات در خانواده، فرهنگ‌سازی سیستم تربیتی خوف و رجای خداوندی نیکی به پدر و مادر توسط همسران و آموزش آن به فرزندان یاد گرفتن مهارت‌های ارتباطی در خانواده	فرهنگ‌سازی در خانواده	
اعتقاد به کسب روزی حلال، لقمه حلال اهمیت قائل شدن برای کسب روزی حلال در خانواده	روزی حلال	
تصویب قوانین در خانواده مبتنی بر منشور اسلامی، قانون مند بودن روال های خانواده، حکم‌فرما بودن نظم	حکم‌فرمایی قانون	معاش و معیشت
حساب‌شده بودن امرونی‌ها به فرزندان، پرهیز از امرونی والدین به یکدیگر عدم امرونی زیاد به یکدیگر در خانواده	حساب‌شده بودن امرونی‌ها	

سوال دوم: در راستای کارآمدتر شدن خانواده ایرانی - اسلامی چه راهبردهایی وجود دارد ؟

نشریه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

بر اساس متن مصاحبه های انجام شده کدهای مستخرج در پاسخ به سوال سوم در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴. راهبردهای کارآمدتر شدن خانواده ایرانی - اسلامی

کد گزینشی	کد محوری	کدهای باز
آموزش	آموزش مسئولیت پذیری در خانواده	پرورش احساس مسئولیت در خانواده، مسئولیت پذیری اعضای خانواده
	آموزش احترام به یکدیگر	ممانعت از توهین و سرزنش، احترام متقابل به یکدیگر، احترام به باورها
	آموزش تعامل صحیح زوجین با یکدیگر	تلاش در جهت شناخت یکدیگر، تکریم متقابل، تأمین نیازهای زن و شوهر توسط یکدیگر، برقراری تعامل کرامتی و عزتی، همراه یکدیگر بودن در مشکلات زندگی، تقویت پیوسته حس محبت و رزق به یکدیگر، تمرین پیوسته ابراز عواطف مثبت، هدیه دادن به یکدیگر به بهانه های مختلف، احترام به مرزهای روابط با همسر، برخورد فروتنانه با یکدیگر، تمرین خوشرویی
	آموزش و فرهنگ سازی صحیح در خانواده ها	آموزش و فرهنگ سازی صحیح در خانواده ها، ترویج تفکر خانواده سالم، ارج نهادن به کرامت زن در خانواده، دوری از مصرف مسکرات و دخانیات، مدیریت استرس های خود در خانواده، یادگیری مهارت کنترل استرس و مدیریت هیجان
	پرورش زوجین	پرورش فضیلت جویی، پرورش مثبت اندیشی در خانواده، پرورش تحمل پذیری، پرورش حس شاد و نشاط همیشگی در خانواده، برقراری عدالت در خانواده توسط سرپرست خانواده
مشاوره و پذیرش	مراجعه زوجین به مشاوره	مراجعه به مشاور ذی صلاح حین بروز مسائل استفاده از کمک های مشاورین خانواده
	پذیرفتن خطاهای خود و جبران	ابراز پشیمانی از خطاها به همسر و سعی در جبران، پرهیز از دلیل تراشی برای اشتباهات، پذیرفتن سهم خطای خود
برنامه ریزی و تفریح	برنامه ریزی کردن برای تفریح	گذراندن اوقات فراغت با یکدیگر، برنامه ریزی کردن برای تفریح و سرگرمی
کنترل و	کنترل روابط با	تقویت روابط اجتماعی خود در چهارچوب

طراحی الگوی خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی و اثربخشی آن بر تعارضات زناشویی زوجین متقاضی طلاق

مدیریت روابط	جنس مخالف	ممانعت از اختلاط زیاد با جنس مخالف
اعتقادات و توکل	توکل به خدا	افزایش معرفت به خدا، توکل به خدا در همه امور، تسلیم در برابر مقدرات الهی

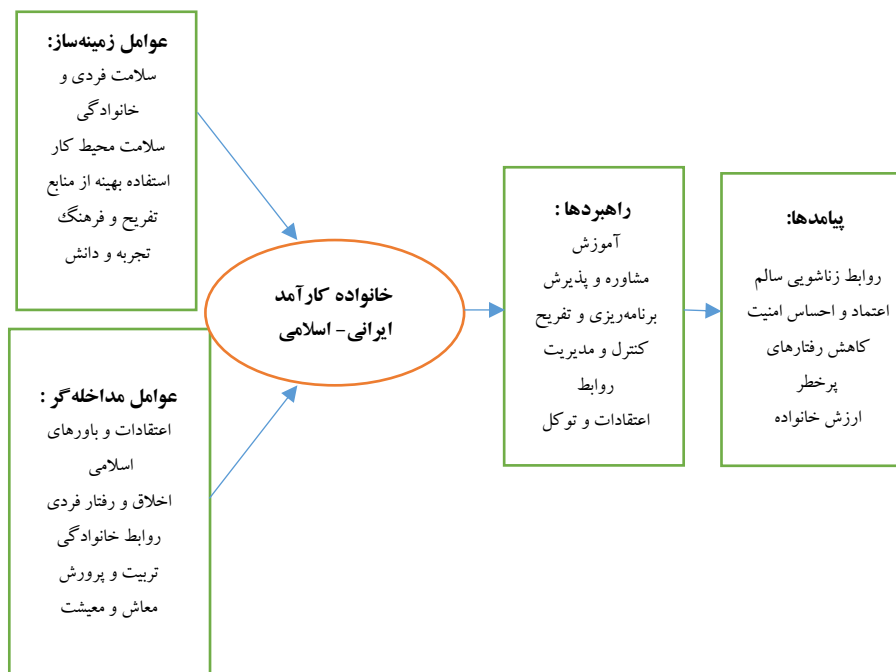
سوال سوم: پیامدهای کارآمد بودن خانواده ایرانی اسلامی کدامند؟

بر اساس متن مصاحبه‌های انجام شده کدهای مستخرج در پاسخ به سوال چهارم در جدول ۵ آمده است.

جدول ۵. پیامدهای کارآمد بودن خانواده ایرانی- اسلامی

کد گزینشی	کد محوری	کدهای باز
روابط زناشویی سالم	کیفیت روابط زناشویی	کیفیت زندگی، صمیمیت زناشویی، تعهد زناشویی، عدم فرسودگی زناشویی، نداشتن مشکلات زناشویی، رضایت از زندگی، با اهمیت شدن روابط زناشویی، تاب آوری در برابر تعارضات زناشویی، نداشتن افسردگی زناشویی، نداشتن فشارهای روحی روانی سنگین
	کاهش روابط فرازناشویی	عدم تمایل به طلاق، عدم تمایل به روابط فرازناشویی، عدم روابط فرازناشویی
	صمیمت در خانواده	همدلی میان اعضای خانواده، روابط صمیمی میان زوجین، روابط صمیمی میان والدین با فرزندان روابط صمیمی میان فرزندان، دور نشدن از همسر علاقه به همسر، توجه زن و شوهر به نیازهای یکدیگر، نبود اختلافات در خانواده کاهش مشاجره در خانواده افزایش مشارکت زوجین، درک زوجین از تفاوت‌ها
اعتماد و احساس امنیت	اعتماد	خوش بینی نسبت به یکدیگر، اعتماد زوجین به یکدیگر اعتماد میان اعضای خانواده
	احساس باارزشی	احساس باارزشی و عدم انزوا
کاهش رفتارهای پرخطر	عدم تمایل به رفتارهای پرخطر	نیفتادن زوجین به دام اعتیاد روی نیاوردن به رفتارهای پرخطر مثل اعتیاد و انحرافات جنسی
ارزش خانواده	افزایش ارزش خانواده	تقویت ارزش‌های خانواده، هویت خانواده کاهش ناهنجاری‌های رفتاری در خانواده

نشریه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

شکل ۱. مدل پارادایمی خانواده کارآمد ایرانی - اسلامی

سوال چهارم: آیا الگوی آموزشی خانواده کارآمد ایرانی - اسلامی از اعتبار مکفی برخوردار است؟

جهت تعیین روایی صوری الگوی طراحی شده مبتنی بر نظر خبرگان، از شاخص ضریب تاثیر^۱ استفاده شد. برای تعیین روایی کمی صوری تاثیر آیت^۲ هر سؤال محاسبه شد. ابتدا برای هریک از آیتها طیف لیکرت ۵ قسمتی کاملاً مخالفم (امتیاز ۱)، مخالفم (امتیاز ۲)، بدون نظر (امتیاز ۳)، موافقم (امتیاز ۴)، کاملاً موافقم (امتیاز ۵) در نظر گرفته شد. سپس پرسشنامه مستخرج شده از مدل جهت تعیین روایی در اختیار ۱۰ نفر از خبرگان قرار گرفت. در جدول (۶) شاخص روایی صوری، نسبت روایی محتوا و شاخص روایی محتوا پرسشنامه آمده است.

1. Impact Factor
2. Impact Score

طراحی الگوی خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی و اثربخشی آن بر تعارضات زناشویی زوجین متقاضی طلاق

جدول ۶. شاخص روایی صوری، نسبت روایی محتوا و شاخص روایی محتوا پرسشنامه

مؤلفه	Impact Score	CVI	CVR
سلامت محیط کار	۱/۶۱	۰/۸۴	۰/۷۵
سلامت خانواده	۱/۶۶	۰/۸۵	۰/۸۱
استفاده کارآمد از فضای مجازی	۱/۸۹	۰/۸۳	۰/۸۳
تفریح‌های سالم	۱/۸۱	۰/۸۲	۰/۷۸
سلامت جامعه	۱/۷۸	۰/۹۱	۰/۸۸
مشاوره	۱/۶۲	۰/۸۵	۰/۸۲
سلامت روابط	۲/۰۲	۰/۸۴	۰/۷۵
سلامت مالی	۲/۲۵	۰/۸۵	۰/۷۹
تجربه بالا	۲/۱۱	۰/۸۶	۰/۸۴
فرهنگ‌سازی صحیح	۱/۹۹	۰/۸۳	۰/۸۰
تمییز کار از خانواده	۱/۸۴	۰/۸۲	۰/۸۰
دانش کافی	۱/۷۵	۰/۸۵	۰/۸۱
ناظر تلقی نمودن خدا	۱/۵۹	۰/۸۳	۰/۸۳
پرورش توحیدی خود	۱/۶۸	۰/۸۲	۰/۷۸
اعتقاد به معاد	۱/۹۵	۰/۹۱	۰/۸۸
مقابله با خودخواهی	۱/۶۴	۰/۸۵	۰/۸۲
روزی حلال	۱/۶۹	۰/۸۴	۰/۷۵
دعا در حق خانواده	۱/۸۴	۰/۸۵	۰/۷۹
تربیت صحیح فرزندان در هر دوران	۱/۷۳	۰/۸۶	۰/۸۴
بردباری	۲/۰۶	۰/۸۳	۰/۸۰
غلبه بر نفس اماره	۱/۹۵	۰/۸۲	۰/۸۰
حکم‌فرمایی قانون	۱/۸۰	۰/۸۵	۰/۸۱
باور به موهبت بودن خانواده	۱/۷۶	۰/۸۳	۰/۸۳
امریه‌معروف در خانواده	۱/۵۹	۰/۸۲	۰/۷۸
احترام به یکدیگر	۱/۶۵	۰/۹۱	۰/۸۸
محبت به یکدیگر	۱/۷۳	۰/۸۵	۰/۸۲
حساب‌شده بودن امرونی‌ها	۱/۶۰	۰/۸۴	۰/۷۵

نشریه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

مؤلفه	Impact Score	CVI	CVR
رازداری و خویشتن‌داری	۱/۵۹	۰/۸۵	۰/۷۹
خیرخواهی در حق یکدیگر	۱/۹۸	۰/۸۶	۰/۸۴
فرهنگ‌سازی در خانواده	۱/۵۷	۰/۸۳	۰/۸۰
مراجعه زوجین به مشاوره	۱/۵۹	۰/۸۲	۰/۸۰
پذیرفتن خطاهای خود و جبران	۱/۷۸	۰/۸۵	۰/۸۱
آموزش مسئولیت‌پذیری در خانواده	۱/۶۹	۰/۸۳	۰/۸۳
برنامه‌ریزی کردن برای تفریح	۱/۹۵	۰/۸۲	۰/۷۸
کنترل روابط با جنس مخالف	۱/۸۴	۰/۹۱	۰/۹۰
آموزش احترام به یکدیگر	۱/۶۰	۰/۸۵	۰/۸۱
پرورش زوجین	۱/۸۹	۰/۸۴	۰/۷۵
آموزش و فرهنگ‌سازی صحیح در خانواده‌ها	۲/۰۹	۰/۸۵	۰/۸۱
توکل به خدا	۱/۹۴	۰/۸۶	۰/۸۴
آموزش تعامل صحیح زوجین با یکدیگر	۱/۸۴	۰/۸۳	۰/۸۲
روابط فرازناشویی	۱/۷۱	۰/۸۲	۰/۸۰
کاهش کیفیت روابط زناشویی	۲/۰۳	۰/۸۵	۰/۸۱
تمایل به رفتارهای پرخطر	۱/۹۲	۰/۸۳	۰/۸۱
نبود صمیمیت در خانواده	۱/۸۱	۰/۸۲	۰/۷۹
از دست رفتن اعتماد	۱/۷۳	۰/۹۱	۰/۸۸
کاهش ارزش خانواده	۱/۷۹	۰/۸۵	۰/۸۲
احساس پوچی	۱/۹۸	۰/۸۴	۰/۸۰

پس از تکمیل پرسشنامه، و محاسبه درصد فراوانی با استفاده از فرمول روش تاثیر آیتام (Impact Score=Frequency(%)×Importance)، روایی صوری محاسبه شد. همانطوری که از نتایج جدول (۶) ملاحظه می‌گردد که تمامی مقادیر Impact Score بزرگتر از ۱/۵ می‌باشند. روایی محتوایی نیز مبتنی بر شاخص‌های CVR و CVI تایید شده است. CVR عددی بین صفر تا یک خواهد بود که براساس جدول (۷) حداقل مقدار CVR قابل قبول برای ۱۰ نفر

طراحی الگوی خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی و اثربخشی آن بر تعارضات زناشویی زوجین متقاضی طلاق

خبره، ۰/۶۲ می باشد که CVR کلیه کدها در جدول بالاتر از این مقدار می باشند. مقادیر CVI نیز باید حداقل، ۰/۷۹ باشد و کلیه CVI در جدول بالاتر از این مقدار می باشند.

جدول ۷. حداقل نسبت اعتبار محتوایی قابل قبول جهت تأیید محتوای مدل

تعداد کل اعضای پانل	کمینه مقدار CVR	تعداد کل اعضای پانل	کمینه مقدار CVR
۵	۰/۹۹	۱۳	۰/۵۴
۶	۰/۹۹	۱۴	۰/۵۱
۷	۰/۹۹	۱۵	۰/۴۹
۸	۰/۷۵	۲۰	۰/۴۲
۹	۰/۷۸	۲۵	۰/۳۷
۱۰	۰/۶۲	۳۰	۰/۳۳
۱۱	۰/۵۹	۳۵	۰/۳۱
۱۲	۰/۵۶	۴۰	۰/۲۹
منبع لاوشه (۱۹۷۵)			

آیا الگوی آموزشی خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی بر تعارضات زناشویی اثربخش می باشد؟ در جدول ۷- میانگین و انحراف معیار تعارض زناشویی و ابعاد آن به تفکیک گروه در پیش آزمون و پس آزمون آمده است.

جدول ۷. میانگین و انحراف معیار ابعاد تعارض زناشویی به تفکیک گروه و مراحل سنجش

متغیر	گروه	تعداد	پیش آزمون M ± SD	پس آزمون M ± SD
کاهش همکاری	آزمایش	۱۵ نفر	۲۴/۸۷ ± ۰/۳۴	۱۹/۰۵ ± ۰/۶۹
	کنترل	۱۵ نفر	۲۴/۶۷ ± ۱/۱۱	۲۴/۵۷ ± ۰/۷۶
کاهش رابطه جنسی	آزمایش	۱۵ نفر	۲۴/۸۵ ± ۲/۲۴	۱۹/۱۶ ± ۳/۰۴
	کنترل	۱۵ نفر	۲۴/۱۶ ± ۱/۷۳	۲۴/۲۸ ± ۱/۱۴
کاهش واکنش هیجانی	آزمایش	۱۵ نفر	۲۵/۹۹ ± ۰/۴۸	۲۰/۱۳ ± ۱/۹۹
	کنترل	۱۵ نفر	۲۵/۶۹ ± ۰/۲۷	۲۵/۵۵ ± ۰/۱۵
کاهش رابطه با اقوام خود	آزمایش	۱۵ نفر	۲۴/۸۶ ± ۱/۰۶	۲۱/۳۴ ± ۱/۷۲
	کنترل	۱۵ نفر	۲۴/۸۳ ± ۱/۱۱	۲۴/۶۲ ± ۱/۰۵
کاهش رابطه با اقوام همسر	آزمایش	۱۵ نفر	۲۴/۷۹ ± ۱/۰۶	۲۰/۶۰ ± ۱/۷۲

نشریه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

متغیر	گروه	تعداد	پیش آزمون M ± SD	پس آزمون M ± SD
جدا کردن امور مالی از همدیگر	کنترل	۱۵ نفر	۲۴/۸۱ ± ۱/۱۱	۲۰/۶۵ ± ۱/۰۵
	آزمایش	۱۵ نفر	۲۳/۸۶ ± ۱/۰۶	۱۹/۶۹ ± ۱/۷۲
کاهش جلب حمایت فرزند	کنترل	۱۵ نفر	۲۳/۸۰ ± ۱/۱۱	۲۳/۵۲ ± ۱/۰۵
	آزمایش	۱۵ نفر	۲۴/۸۶ ± ۱/۰۶	۲۰/۶۹ ± ۱/۷۲
تعارض زناشویی	کنترل	۱۵ نفر	۲۴/۸۳ ± ۱/۱۱	۲۴/۵۲ ± ۱/۰۵
	آزمایش	۱۵ نفر	۱۷۴/۰۸ ± ۱۳/۱۱	۱۴۰/۶۶ ± ۹/۴۵
	کنترل	۱۵ نفر	۱۷۲/۷۹ ± ۱۴/۳۲	۱۶۷/۷۱ ± ۱۲/۱۴

نتایج جدول (۷) نشان می دهد که نمره میانگین و انحراف معیار پاسخ دهنده های گروه آزمایش در متغیرهای کاهش همکاری، کاهش رابطه جنسی، کاهش واکنش هیجانی، کاهش رابطه با اقوام خود، کاهش رابطه با اقوام همسر، جدا کردن امور مالی از همدیگر، کاهش جلب حمایت فرزند در مرحله پیش آزمون نسبت به مرحله پس آزمون دارای کاهش معنی داری داشته است.

در این مطالعه از تحلیل کوواریانس تک متغیره برای تحلیل داده ها استفاده شده است. در این بخش ابتدا پیش فرض هایی که برای آزمون فوق نیاز است بررسی شدند.

جدول ۸. نتایج آزمون شاپیرو-ویلک برای نرمال بودن توزیع نمرات

متغیرهای وابسته	آماره	سطح معناداری
تعارض زناشویی	۰/۰۶۱	۰/۲۲۳

در این پژوهش پیش از انجام تحلیل کوواریانس به منظور بررسی پیش فرض نرمال بودن توزیع نمرات در جامعه از آزمون شاپیرو-ویلک استفاده شد، که نتایج در جدول شماره (۸) ارائه شده است. این نتایج نشان می دهد که سطح معناداری بزرگ تر از ۰/۰۵ است ($P > ۰/۰۵$)، لذا توزیع نمرات در جامعه نرمال است. بنابراین، استفاده از تحلیل کوواریانس بلامانع است.

برای بررسی پیش فرض همگونی ماتریس واریانس-کوواریانس نیز از آزمون ام باکس^۱ استفاده شد. بر اساس داده های جدول شماره (۸) نتایج این آزمون نشان می دهد که چون سطح

1. Box's M

طراحی الگوی خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی و اثربخشی آن بر تعارضات زناشویی زوجین متقاضی طلاق

معناداری به دست آمده بزرگ تر از ۰/۰۵ می باشد، بنابراین داده های تحقیق فرض تساوی ماتریس های واریانس- کوواریانس را زیر سؤال نبرده است. از آنجایی که ماتریس های واریانس- کوواریانس دارای همگنی می باشد، می توان از آزمون کوواریانس در این پژوهش استفاده کرد. در جدول (۹) نتایج آزمون تحلیل کوواریانس تک متغیری برای تعارض زناشویی آمده است.

جدول ۹. خلاصه نتایج آزمون تحلیل کوواریانس تک متغیری برای تعارض زناشویی

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنادار
بین گروهی	۴۰۰۰	۱	۴۰۰۰	۲۴۵/۵۱۸	۰/۰۰۱
درون گروهی	۶۱۹/۱۰۰	۲۸	۱۶/۲۹۲		
کل	۶۶۱۹/۱۰۰	۲۹			

با توجه به نتایج جدول (۹) الگوی خانواده کارآمد ایرانی اسلامی در سطح ($P < 0/001$)، ($F=245/518$) در تعارض زناشویی مشارکت کنندگان در مرحله پس آزمون اثر معناداری داشته است. بنابراین فرضیه صفر رد شده و فرضیه تحقیق تایید می گردد. یعنی، نتیجه گرفته می شود در این پژوهش، الگوی خانواده کارآمد ایرانی اسلامی توانسته است تعارض زناشویی مشارکت کنندگان را کاهش دهد. بنابراین الگوی خانواده کارآمد ایرانی اسلامی بر کاهش تعارض زناشویی مشارکت کنندگان اثربخش بوده است.

نتیجه گیری و پیشنهادها

هدف پژوهش حاضر، طراحی الگوی خانواده کارآمد ایرانی اسلامی و اثربخشی آن بر تعارضات زناشویی زوجین متقاضی طلاق بود. بر اساس نتایج عوامل زمینه ساز خانواده کارآمد ایرانی اسلامی عبارتند از سلامت محیط کار، سلامت خانواده، استفاده کارآمد از فضای مجازی، تفریح های سالم، سلامت جامعه، مشاوره، سلامت روابط، سلامت مالی، تجربه بالا، فرهنگ سازی صحیح، تمیز کار از خانواده، دانش کافی هستند. تبیینی که برای این بخش می توان در نظر گرفت از این قرار است که بر اساس پژوهش رضوی (۱۳۹۹)، دستورات اسلام مانند یک پازل هستند که اجزای مختلفی دارند و برای اینکه هر بخش به درستی عمل کند، باید وظایف خود را به خوبی انجام دهد. یکی از مهم ترین بخش های این سیستم، خانواده است که شامل اعضای مختلفی

نشریه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

می‌شود. به این معنا که برای کارآمدی خانواده، هر عضو باید وظایف خود را به درستی انجام دهد. در توضیح این یافته می‌توان گفت که وقتی محیط خانواده هر یک از زوجین سالم باشد و آن‌ها در خانواده‌ای بزرگ شده باشند که از سلامت و کارآمدی کافی برخوردار بوده است، و همچنین از فضای مجازی به‌طور مؤثر و بدون ورود به چارچوب‌های غیرمعمول استفاده کنند، و زوجین وقت خود را در کنار یکدیگر بگذرانند و تفریحات سالم را با هم تجربه کنند، و جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنند نیز از سلامت کافی برخوردار باشد، روابط زن و مرد در چهارچوب عرف و شرع قرار می‌گیرد. علاوه بر این، زن و مرد باید در حل مشکلات و چالش‌های زندگی به یکدیگر مشاوره دهند و وضعیت اقتصادی خانواده به گونه‌ای باشد که از ریخت و پاش‌ها و اسراف‌های مالی جلوگیری شود تا دچار بحران هویت نشوند. همچنین، در خانواده باید اصول کارآمدی فرهنگ‌سازی شود (نه اینکه تحمیل گردد) و به زوجین نحوه تعامل و برخورد با یکدیگر آموزش داده شود. آن‌ها باید یاد بگیرند که مسائل و مشکلات کاری خود را به خانواده نیاورند، زیرا این مسائل می‌تواند باعث اضطراب و استرس در خانواده شود. اگر زوجین دانش کافی در برخورد با مسائل روز خانواده‌ها داشته باشند، مشخص است که این خانواده به لحاظ ایرانی اسلامی، خانواده‌ای کارآمد خواهد بود.

عوامل مؤثر در ایجاد یک خانواده کارآمد ایرانی اسلامی شامل موارد زیر است: ناظر دانستن خدا، پرورش توحیدی خود، اعتقاد به معاد، مقابله با خودخواهی، کسب روزی حلال، دعا برای خانواده، تربیت صحیح فرزندان در هر مرحله سنی، بردباری، غلبه بر نفس اماره، حاکمیت قانون، باور به موهبت بودن خانواده، امر به معروف در خانواده، احترام و محبت به یکدیگر، حساب‌شده بودن امرونی‌ها، رازداری و خویش‌داری، و خیرخواهی برای یکدیگر.

طبق پژوهش حسینی (۱۳۹۵)، حاکمیت اخلاق و معنویت در روابط زوجین می‌تواند الگوهای منطقی رفتار را در آن‌ها شکل دهد و موجب بهبود روابط شود. بنابراین، به همسران توصیه می‌شود که با یادگیری مهارت‌های ارتباطی قبل و بعد از ازدواج و استفاده از تعالیم موجود در متون دینی، مشکلات زندگی مشترک خود را حل کنند. آن‌ها باید تلاش کنند با آراسته شدن به زینت اخلاق و معنویت، در جهت رضایت یکدیگر و رضای الهی گام بردارند.

■ طراحی الگوی خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی و اثربخشی آن بر تعارضات زناشویی زوجین متقاضی طلاق

زمانی که عوامل مؤثر در کارآمدی خانواده ایرانی اسلامی به خوبی شناخته شوند، توانایی مدیریت و حل تعارضات افزایش می‌یابد و این امر می‌تواند به شکل‌گیری یک ارتباط قوی در رابطه زوجین کمک کند. زوجینی که توانایی بالایی در حل تعارضات دارند، کمتر دچار سردی رابطه و طلاق عاطفی می‌شوند.

تبیین دیگری که می‌توان ارائه داد این است که وقتی زوجین همواره خدا را ناظر بر اعمال خود ببینند و خود را با معیارهای الهی پرورش دهند، به زندگی آخرت اعتقاد قلبی داشته باشند و از خودخواهی پرهیز کنند، می‌توانند زندگی بهتری داشته باشند. آن‌ها باید به دنبال کسب روزی حلال باشند و در این راستا از هیچ تلاشی دریغ نکنند. همچنین، دعا برای همسر و فرزندان و تربیت صحیح آن‌ها بر اساس سن و نیازهایشان اهمیت دارد.

در برابر مشکلات و چالش‌های زندگی باید صبر و بردباری پیشه کنند و بر نفس اماره خود غلبه کنند تا وسوسه‌های شیطانی را سرکوب نمایند. در خانواده باید قانون و مقررات حاکم باشد و خانواده به عنوان یک موهبت و نعمت الهی دیده شود. احترام به حقوق یکدیگر و محبت مداوم در خانواده نیز ضروری است. اگر امرونی‌ها به طور کنترل شده و با محبت انجام شود و رازداری و خویشن‌داری در قبال دیگر اعضای خانواده رعایت شود، طبیعی است که آن خانواده، یک خانواده ایرانی اسلامی و کارآمد خواهد بود.

راهبردهای کارآمدتر شدن خانواده ایرانی اسلامی عبارتند از مراجعه زوجین به مشاوره، پذیرفتن خطاهای خود و جبران، آموزش مسئولیت‌پذیری در خانواده، برنامه‌ریزی کردن برای تفریح، کنترل روابط با جنس مخالف، آموزش احترام به یکدیگر، پرورش زوجین، آموزش و فرهنگ‌سازی صحیح در خانواده‌ها، توکل به خدا، آموزش تعامل صحیح زوجین با یکدیگر شناسایی شدند. در تبیین این یافته می‌توان گفت که زمانی که زوجین برای حل مسائل چالش‌های خود به مشاوره مراجعه نمایند و خطاهای خود را پذیرفته و در راستای جبران آنها برآیند و مسئولیت‌پذیری را در خانواده یاد بگیرند و به یکدیگر آموزش دهند و هرکس مسئولیت کارهای خود را برعهده داشته باشد و برای تفریحات خود کنار همسر و فرزندان برنامه‌ریزی‌های سازمان یافته‌ای داشته باشد و روابط خود در بیرون از خانه را با جنس مخالف کاملاً کنترل نماید و در چارچوب عرف و شرع باشد و احترام به یکدیگر در خانواده‌ها آموزش و فرهنگ‌سازی شود و

زوجین به هر لحاظ روحی، معنوی، جسمی، اخلاقی پرورش داده شوند و فرهنگ‌سازی صحیح در خانواده‌ها در راستای کارآمدتر شدن خانواده‌ها صورت گیرد و همواره توکل به خدا در کلیه امور سرلوحه کار زوجین باشد و تعامل صحیح زوجین با یکدیگر به آنها آموزش داده شود طبیعی است که آن خانواده خانواده ای ایرانی اسلامی و کارآمد می‌باشد.

همچنین پیامدهای کارآمد نبودن خانواده ایرانی اسلامی عبارتند از روابط فرازناشویی، کاهش کیفیت روابط زناشویی، تمایل به رفتارهای پرخطر، نبود صمیمت در خانواده، از دست رفتن اعتماد، کاهش ارزش خانواده، احساس پوچی شناسایی و نامگذاری شدند. تبیینی که برای این بخش می‌توان لحاظ کرد از این قرار است که زمانی که زوجین بدون فکر کردن به قبح آن روابط فرازناشویی با شخص ثالث دیگری داشته باشند و کیفیت روابط زناشویی آنها در حد مشهودی کاهش یابد (تعهد زناشویی، صمیمیت زناشویی، رابطه جنسی زوجین، سازگاری زناشویی) تمایل هریک از زوجین به رفتارهای پرخطر از قبیل خودکشی، مصرف مواد مخدر و افیونی، رابطه جنسی خارج از عرف با افراد دیگر افزایش می‌یابد. در چنین شرایطی با نبود صمیمت در خانواده، اعتماد میان زوجین از دست می‌رود و خانواده ارزش خود را از دست می‌دهد و هریک از زوجین احساس پوچی و بی‌هدفی در زندگی زناشویی مثلاً مشترک خود دارند طبیعی است که این خانواده کاملاً کارآمدی خود را از دست می‌دهد.

بلاخره نتایج بخش کمی نشان داد که الگوی آموزشی خانواده کارآمد ایرانی-اسلامی بر تعارض زناشویی زوجین متقاضی طلاق اثربخش می‌باشد. این یافته با نتایج تحقیقات پارکر و همکاران (۲۰۲۳)، زاغیان و زارعی (۱۴۰۰)، موحد و همکاران (۱۳۹۹)، حاجیان مقدم و همکاران (۱۳۹۶) و آماتو و راجرز (۲۰۱۷) همسو با پژوهش حاضر می‌باشد. الگوی آموزشی خانواده کارآمد ایرانی-اسلامی به زوجین مهارت‌های ارتباطی مؤثری را آموزش می‌دهد. این مهارت‌ها شامل نحوه بیان احساسات، گوش دادن فعال و حل تعارض به شیوه‌ای سازنده است. با یادگیری این مهارت‌ها، زوجین می‌توانند به راحتی مشکلات خود را شناسایی و حل کنند.

این الگو بر تقویت ارزش‌های مشترک مانند احترام، محبت و همکاری تأکید دارد. وقتی زوجین به ارزش‌های مشترک پایبند باشند، احتمال بروز تعارضات کاهش می‌یابد و روابط آنها مستحکم‌تر می‌شود. همچنین الگوی آموزشی به زوجین یادآوری می‌کند که خدا را ناظر بر اعمال

■ طراحی الگوی خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی و اثربخشی آن بر تعارضات زناشویی زوجین متقاضی طلاق

خود بدانند و به اصول اخلاقی پایبند باشند. این نگرش می تواند به کاهش خودخواهی و افزایش همدلی و همکاری در روابط زناشویی کمک کند.

این الگو به زوجین آموزش می دهد که چگونه فرزندان خود را به درستی تربیت کنند. تربیت صحیح فرزندان می تواند به کاهش تنش ها و تعارضات در خانواده کمک کند، زیرا فرزندان با الگوهای مثبت رفتاری آشنا می شوند. با آموزش روش های مدیریت استرس و چالش ها، زوجین می توانند به طور مؤثرتری با مشکلات زندگی مواجه شوند و از بروز تعارضات ناشی از فشارهای روزمره جلوگیری کنند.

در نتیجه، این الگو با فراهم کردن ابزارها و مهارت های لازم برای بهبود روابط زناشویی، به کاهش تعارضات و افزایش رضایت زناشویی کمک می کند. این یافته ها نشان می دهند که با استفاده از الگوی آموزشی خانواده کارآمد ایرانی- اسلامی، زوجین می توانند روابط خود را بهبود بخشند و از طلاق و جدایی جلوگیری کنند.

به پژوهشگران پیشنهاد می گردد این الگوی آموزشی به عنوان یک مداخله کارآمد در بسیاری از پژوهش های روان شناسی بکار گرفته شود و اثربخشی آن بصورت پیش آزمون و پس آزمون بر بسیاری از پارامترهای روان شناختی از قبیل بهزیستی روان شناختی، شادکامی و در زوجین متقاضی طلاق مورد آزمایش قرار گیرد.

به مراکز مشاوره پیشنهاد می گردد این الگوی آموزشی توسط مشاوران خانواده به زوجین متقاضی طلاق بصورت دوره ای آموخته شود.

به روسای دانشگاه ها پیشنهاد می گردد کارگروه های آموزش کاهش تعارض زناشویی برای زوجین در دانشگاه ها برگزار گردد.

فهرست منابع

- Strauss, Anselm A.; Corbin, Juliet M. (1990). Principles of Qualitative Research Method: A Grounded Theory of Procedures and Methods. Translated by: Buyuk Mohammadi. 2014. Tehran: Institute of Humanities and Cultural Studies.(in Persian)
- Ouj, Sahar, Kazemian, Somayeh, and Khodadadi Sangdeh, Javad. (1403). A qualitative study of dominant discourses in the narratives of conflicting couples. Quarterly Cultural-Educational Journal of Women and Family, 19(68), 73-113.(in Persian)
DOR: [20.1001.1.26454955.1403.19.68.1.4](https://doi.org/10.1001.1.26454955.1403.19.68.1.4)
- Bazargan, Somayeh., Ramezani, Mohammad Arash., Atashpour, Hamid, and Amiri, Romina. (1400). Comparing the effectiveness of the training package for improving interpersonal relationships between couples based on the emotion-centered approach and cognitive-behavioral marital counseling on attachment and marital commitment. Journal of Counseling and Psychotherapy, 12(48): 259-294.(in Persian)
- Bahrami Nia, Parham. (1400). Investigating the relationship between humor, psychological capital, and marital conflict with marital life satisfaction in married men, Master's thesis, Koshiyar Institute of Higher Education.(in Persian)
- Pasha Sharifi, Hassan, and Tavakoli, Masoumeh. (2019). Investigating factors and strategies for dealing with marital conflicts during the COVID-19 news crisis. Bi-Quarterly Journal of Pathology. Family Counseling and Enrichment, 5(2)(10), 118-95.(in Persian)
- Hajian Moghadam, Fatemeh, Salehi, Reza, and Ghafari, Gholamreza (2017). Designing a Strong Family Model "The Subject of the Vision Document of the Islamic Republic of Iran in the Horizon of 1404 AH". Iranian Social Studies, 11(1).(in Persian)
- Haghparast Nasrabadi, Elaheh, Douzandeh, Rajieh, Jalali Tabar, Somayeh, and Sohrabi, Aysan. (2017). Investigating the relationship between resilience and marital conflicts between couples during the social distancing period of the coronavirus outbreak. Journal of the Faculty of Medicine, Ferdowsi University of Mashhad, 64(2), 3069-3061.(in Persian)
- Khatibzadeh, Samira. (1403). Pathology of Iranian families; with an analytical look at couple relationships on virtual pages. Quarterly Cultural-Educational Journal of Women and Family. https://cwfs.ihu.ac.ir/article_209505.html .(in Persian).
- Razavi, Seyedeh Samaneh. (2019). Characteristics of an Effective Family in Islam. The Fifth International Conference on Religious and Islamic Research, Law, Educational Sciences and Psychology, Tehran.(in Persian)
- Zaghban, Iman, and Zarei, Hassan. (1400). The role of Islamic family lifestyle in realizing the Iranian Islamic model of progress. Iranian Islamic Family Studies, 1(1).(in Persian)
- Shahvardi, Abbas., Mirzabeigi, Arefeh., Hamidreza, Azizi, and Razani, Mohsen. (2019). Management of marital conflicts among nurses in relation to sexual performance and cognitive emotion regulation. Quarterly Journal of Nursing Management, 9 (3), 33-42. (in Persian)
- Saforaei Parizi, Mohammad Mehdi. (2013). Indicators of an efficient family. Research Journal of Islamic Studies of Women and Family, 1(1), 29-58.(in Persian)

- Abbasi Darreh Beidi, Ahmad, and Zarei, Tayyiba. (1402). The teachings of prayer and the excellence of the Islamic family (qualitative study). Quarterly Cultural-Educational Journal of Women and Family, 18(65), 249-268. (in Persian)
DOR: [20.1001.1.26454955.1402.18.65.11.1](https://doi.org/10.1001.1.26454955.1402.18.65.11.1)
- Ghasemzadeh, Narges; Khodaday, Javad; Rezaei Ahavanoui, Mohsen. (2019). The effectiveness of emotion-focused therapy on family functioning and sexual intimacy. Gender and Family Studies, 8(2), 43-62.
- Qorashi, Samira (2019). Investigating the effectiveness of emotion-focused approach on reducing marital conflicts. Quarterly Journal of Assessment and Research in Counseling and Psychology, 2(4) (6), 1-11.(in Persian)
- Katebzadeh, Tahereh., Hosseini, Saeedeh Sadat., Arefi, Mokhtar, and Kakabraei, Erfan. (1401). Explaining the family functioning model based on love with the mediation of psychological security among couples. Quarterly Journal of Applied Family Therapy, 3 (3), 153-134.(in Persian)
- Gohari, Shiva., Zahrakar, Kianoush, and Nazari, Ali Mohammad. (2015). Predicting marital burnout based on sexual differentiation and intimacy in nurses. Nursing Research, 11(2) (37), 72-80.(in Persian)
- Movahed, Ahmad; Abbasi, Zohreh; Akbarzadeh, Ahmad. (2019). Predicting family effectiveness through dimensions of Islamic lifestyle among educators in Qaen city. Journal of Islam and Social Studies. 8(2) (30), 192-221.(in Persian)
- Houshmandi, Rudabeh, Ahmadi, Khodabakhsh, and Kiamanesh, Alireza. (2019). Comparing the causes of marital conflicts in the last three decades. Journal of Health-Centered Lifestyle. 4(2), 81-72.(in Persian)
- Hoshyaari, Jafar, and Saforaei, Mohammad Mehdi. (2019). The relationship between family effectiveness and psychological well-being in students. Bi-Quarterly Journal of Islamic Research on Women and Family, 3(1).(in Persian)
- Yarshir, Solmaz. (2018). The relationship between spiritual intelligence and marital satisfaction in preventing divorce. The First Congress on the Prevention of Social Harms, Ministry of Science and Technological Research, Office of Counseling and Health.(in Persian)
- Apatinga F & Tenkorang S (2021). *The effectiveness of cognitive-behavioral couple therapy in increasing the marital compatibility of the divorce applicant couples*. **International Journal of Humanities and Cultural Studies**, 1214-1219.
<http://www.ijhcs.com/index.php/ijhcs/index>
- Auersperg, F., Vlasak, T., Ponocny, I., & Barth, A. (2019). Long-term effects of parental divorce on mental health—A meta- analysis. **Journal of Psychiatric Research**, 119, 107-115
- Ghazanfari, R., Alipour, A., Amirpour, A. (2019). **The Impact of life style and irrational beliefs on marital conflict**. 2nd National Conference on Social Harms 2019. Ardabil, University of Mohaghegh Ardabili.
- John, N A., Seme, A., Roro, M A., Tsui, A O. (2017). Understanding the meaning of marital relationship quality among couples in peri-urban Ethiopia. **Culture, health & sexuality**, 19(2): 267-278
- Kamali Z, Allahyar N, Ostovar Sh (2020) Factors that influence marital intimacy: A qualitative analysis of iranian married couples , **Cogent Psychology** , Volume 7, Issue 1

نشریه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

- Khodadai M , Shahabi R, Zardkhane S (2021) **Religiosity and Marital Satisfaction** , *Procedia - Social and Behavioral Sciences* , DOI: 10.1016/j.sbspro.2013.06.266
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. **Personnel Psychology**, 28(4), 563–575. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1975.tb01393.x>
- Parker G, Durante KM, Hill SE, Haselton MG(2023). Why women choose divorce: An evolutionary perspective. **Curr Opin Psychol.** 2022 Feb;43:300-306. doi: 10.1016/j.copsyc.2021.07.020.
- Rajaei A, DaneshPour M, Robertson J (2019) *The Effectiveness of Couples Therapy Based on the Gottman Method Among Iranian Couples With Conflicts: A Quasi-Experimental Study* , **Journal of Couple & Relationship**
- Salam A, Shahroze S, Khan H (2020) *Effect of Marital Status on Positive Psychological Functioning of Young Adults* , DOI: 10.33897/fujp.v4i1.92
- Schaan, V. K., Schulz, A., Schächinger, H., & Vögele, C. (2019). Parental divorce is associated with an increased risk to develop mental disorders in women. **Journal of Affective Disorders**, 257, 91-99.
- Wilson SJ, Jaremka LM, Fagundes CP, Andridge R, Peng J, Malarkey WB, et al. (2020). Shortened sleep fuels inflammatory responses to marital conflict: Emotion regulation matters. **Psychoneuroendocrinology** [Internet]. 79: 74–83.

